

Asia: VN/23782/2023

## **Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Työterveyslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta. Esityksessä ehdotetaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että sallittaisiin luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat. Esitetty muutos liittyy laajaan alkoholilainsäädäntöä uudistavaan hallitusohjelmakirjaukseen, joka etenee vaiheittain tarkentuen tarvittaessa puoliväliriihessä.

Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa alkoholilainsäädäntökirjaukset on käsitelty osana reilun ja avoimen kilpailun edistämistä. Reilumman kilpailun Suomi -kohdan toimenpiteitä ovat pääosin kannatettavia. Ne tuovat säästöjä ja tehokkuutta julkisiin hankintoihin, lisäävät kilpailua sekä luovat pohjaa pitkän tähtäimen kasvulle. Tässä nipussa alkoholipäätökset kuitenkin valitettavasti etäännyvät terveysnäkökulmasta.

Tuore hallitusohjelma tunnistaa työn ja työkyvyn merkityksen hyvinvoinnin perustana. Jos haluamme pidentää työuria ja vähentää sairauspoissaoloja sekä työkyvyttömyyseläkkeitä työn murroksen ja työvoimapulan keskellä, on myös alkoholihaitat otettava vakavasti. Alkoholista aiheutuu työelämälle vuosittain noin 500 miljoonan euron kustannus. Se on myös usein keskeinen tekijänä monimutkaisissa ongelmavyyhdeissä. Samalla liiallinen alkoholinkäyttö on merkittävä heikkenevää työkykyä ennustava tekijä.

Viime vuosina mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat kasvaneet voimakkaasti. OECD arvioinut, että mielenterveysongelmista aiheutuu Suomelle 11 miljardin euron vuosikustannus. Tästä

kustannuksesta vajaan puolet kohdistuu työelämään, jossa mielenterveyden heikkenemisellä ja alkoholin liikkäytöllä on vahva korrelaatio. Suhde.

Alkoholin vaikutusta työelämään on viime vuosina tutkittu suhteellisen vähän koronapandemian samanaikaisesti oleellisesti muuttaessa tapoja tehdä työtä. Tästä hyvän esimerkin tarjoaa etä- ja hybridityön nousu. Parhaillaan sekä etä- ja hybridityössä että perinteisessä läsnätyössä uudet työntekijä-, johtamis- ja organisointitavat hakevat muotoja.

Työntekijän tai kollegan alkoholiongelmaan puuttuminen on vaikeaa. Tarvitsemmekin lisää alkoholihaittojen vähentämiseen ja ehkäisemiseen liittyviä toimenpiteitä. Suomessa arvioidaan olevan noin 500 000 alkoholin riskikäyttäjää. Lisäksi työikäisistä miehistä noin 20 prosenttia ja naisista 10 prosenttia on alkoholin suurkuluttajia. Samalla esimerkiksi korona-aikana paljon alkoholia kuluttavat lisäsivät kulutustaan, vähän kuluttavien vähentäessä kulutustaan. Edellä esitetyt luvut kuvastavat myös työelämän polarisoitumista. Voidaan olettaa, että nyt esitetyt muutokset vaikuttavat työelämän kannalta polarisoivasti. Ne osuvat eri tavoilla eri työntekijäryhmiin ja toimialoihin.

Valtion alkoholin vähittäismyyntin yksinoikeusjärjestelmä on kansainvälisen tutkimustiedon mukaan tehokas keino ehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja.

Alkoholin laajemman saatavuuden kannalta sosiaali- ja terveysministeriön laatiman esityksen heikkous on kaksipuolinen.

Ensiksi siinä ei esitetä kattavaa, eteenpäin katsovaa vaikuttavuussarviota muutoksen terveysvaikutuksista. Samalla on myös huomattava, että tällä hetkellä ei ole olemassa riittävää, tuoretta tutkimustietoa päihteiden käytöstä työn murroksen pinteessä ja päihteisiin liittyvää työelämä tutkimusta kannattaisi lisätä. Aikaisemman empiirisen näytön perusteella voidaan silti olettaa, että nyt esitettyjen muutoksien terveysvaikutukset työelämässä ovat ainoastaan negatiivisia.

Toiseksi esityksen kannatettavuutta vaikeuttaa sitä tukevien talousperusteiden puute. Sen perusteella ei voi varmistua, että muutoksesta - vaikka kansanterveys- ja työelämänäkökulmia ei huomioitaisi lainkaan – olisi taloudellista hyötyä. Esityksestä on vaikea tunnistaa kansantalouden tuottavuutta, innovatiivisuutta tai kasvua edistäviä kantoja. Voidaan kysyä, onko näin herkin alueen avaaminen vapaalle kilpailulle juuri se oikea paikka edetä vapaan kilpailun tiellä.

pääjohtaja

Työterveyslaitos

Koivula Antti  
Työterveyslaitos

Saarni Leena  
Työterveyslaitos - Pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos